EDUCAȚIA FIZICĂ NONFORMALĂ A ADULȚILOR: CONTEXT, CONCEPT ȘI PERSPECTIVE

NONFORMAL PHYSICAL EDUCATION OF ADULTS: CONTEXT, CONCEPT AND PERSPECTIVES

Nicolae BRAGARENCO, ORCID: 0000-0003-1994-6317
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

CZU: 374.7:37.037.1:796.4 e-mail: nicolae.bragarenco@usm.md

Educația fizică și educația pentru menținerea stării optime de sănătate a omului este o parte componentă a sistemului educațional pentru societate și este inclusă în strategiile de dezvoltare a tuturor țărilor la nivel mondial. Sistemul educațional din republica Moldova abordează educația fizică prin activități formale în cadrul instituțiilor de învățământ și nonformale în cadrul instituțiilor de profil și în centre specializate a copiilor și tinerilor până la vârsta de 21 ani. Educația fizică a adulților este tratată mai puțin în programele de stat de educație, aceasta fiind lăsată la discreția fiecărei persoane în parte, în dependență de necesități. Lucrarea dată vine să deschidă contexte actuale ale educației fizice a adulților și propune noi viziuni pentru dezvoltare în contextul educației nonformale care să influiențeze bunăstarea societății prin activitatea de mișcare pentru menținerea optimă a stării de sănătate.

Cuvinte cheie: *adulți, educația fizică nonformală*

Physical education and education for maintaining optimal human health is a component of the educational system for society and is included in the development strategies of all countries worldwide. The educational system in the Republic of Moldova approaches physical education through formal activities in educational institutions and non-formal activities in specialized institutions and in specialized centers for children and young people up to the age of 21. Physical education for adults is less covered in state education programs, being left to the discretion of each individual, depending on needs. The work given comes to open current contexts of physical education of adults and proposes new visions for development in the context of non-formal education to influence the well-being of society through movement activity for optimal health maintenance.

Keywords: *adults, non-formal physical education.*

INTRODUCERE

Conform studiilor recente a Organizației Mondiale a Sănătății [1] sa constatat că societatea secolului XXI este o societate sedentară și totodată sa subliniat faptul că activitatea fizică/ motrică este factorul vital și de bunăstare a societății de pe întregul glob pământesc. Practicarea exercițiilor, a sporturilor cu caracter recreativ sau asanativ în mod sistematic pe parcursul întregii vieții, menționează OMS, va reduce mortalitatea în rândul persoanelor ajunse în etate. În acest context ei menționează că sunt necesare

acțiuni concrete pentru a diminua sedentarismul în rândul tinerilor și adulților la nivel global dar și totodată sugerează de a dezvolta programe de educație pentru sănătate prin mișcare la nivel de țări în parte pentru populația de diferită vârstă.

Educația pentru sănătate prin practicarea activităților fizice/ motrice trebuie să fie unul dintre elementele fundamentale ale sistemului educațional al fiecărei țări, care să încadreze persoane de diferite vârste, copii, tineri și adulți. Sunt bine cunoscute efectele educației fizice asupra persoanelor implicate, indiferent de vârstă, acesta va contribui la menținerea stării optime de sănătate, va dezvolta rezistența la diferiți factori ale mediului, va forma capacități individului de a se integra ușor în diferite comunități dar și de a se adapta la schimbările continue accelerate ale societății.

Pentru copii și tineri, în fiecare țară în parte, activismul motric este asigurat de stat prin activități formale și nonformale, însă, practicarea sporturilor pentru adulți îi este acordată mai putină atenție, lăsând această la discreția fiecărui, în dependență de necesitățile personale.

Cercetările recente ale specialiștilor din Australia cu privire la activitățile motrice practicate de către societate la nivel internațional [2, 3], a scos în evidență o tendință de practicare a sportului „informal” de către adulții din țările dezvoltate social economic, înlocuind practicarea activităților motrico-sportive organizate. Tot odată aceiași autori caractirizează sportul „informal” prin:

- activități motrice ce nu necesită eforturi ridicate și abilități complexe specifice sporturilor;
- se practică în spații ușor disponibile, fara echipamente specializate, arbitri etc.;
- activități individual sau în grup pentru satisfacerea necesităților personale;
- activități practicate pentru nevoia de conectare socială sau conectare la mediul natural etc.

Deși acestă tendință este actuală și prezintă perspectiva schimbării formei de practicare a activităților motrico-sportive a adulților, pentru țările cu o economie slab dezvoltată și o cultură sportivă scăzută în rîndul societății, educația motrică informală poate fi promovată prin intermediul programelor de stat, implicînd tinerii și adulții în diferite forme ale educației nonformale.

CONTEXT, CONCEPT, PERSPECTIVE

Educația nonformală a fost definită de către J. Kleis, citat de Nicolae Bucun [4, p.293], drept „orice activitate educațională intenționată și sistematică desfășurată de obicei în afara școlii tradiționale, al cărei conținut este adaptat nevoilor individului și situațiilor speciale, în scopul maximalizării învățării și cunoașterii, al minimalizării problemelor cu care se confruntă acesta în sistemul formal (înserarea notării în catalog, disciplina impusă, efectuarea temelor)”.

Educația nonformală se încadrează în conceptul educației pe parcursul întregii vieți și este privită ca o strategie de creare/constituire a societății bazate pe cunoaștere [5, p.67]. Educația pe tot parcursul vieții, conform Cadrului de referință al educației și

învățământului extrașcolar [6, p.10], „a devenit o cerință fundamentală a societății", este o necesitatea omului de „a învăța să înveți, a dori să te perfecționezi continuu". Prin dezvoltarea continuă ființa umană va fi capabilă ușor să se adapteze la schimbările provocate de evoluția socială .

Conform opiniei autorului Guțu V. „Învățarea și educația nonformală a adulților este un proces organizat sau/și situațional și/sau spontan, vizează dezvoltarea acelor abilități care sunt necesare pentru satisfacția unor nevoi personale și care creează contexte și oportunități pentru libertatea reală de a crea și acționa independent" [7, p.157].

Practicarea educației fizice sau sporturilor în mod nonformal poate fi prezentată print activități complexe și eterogene, în dependență de obiectivele urmărite ale fiecărei instituții organizante în parte, accentul fiind orientat spre valorile formative ale conținutului instruirii.

În general, educația fizică nonformală a tinerilor și adulților ca proces educativ trebuie să asigure transferul și aplicabilitatea competențelor(cunoștințe, abilități, valori și atitudini) dobândite anterior prin educație formală(în instituțiile de învățământ, general, superior etc.) pentru dezvoltarea abilităților personale integrate în mediul social (precum gândirea critică, respectarea regulilor, asumarea responsabilităților sociale etc.).

Conform autorului M. Ştefan citat Florentina UŢĂ, [8, p.235]. funcțiile activităților nonformale ale educație fizică sunt prezentate în tabelul 1:

Tabelul 1

Trăsăturile şi funcţiile activităţilor nonformale de educaţie fizică [8, p.235]

TRĂSĂTURI SPECIFICE	FUNCŢII
• Caracter preferențial, opțional, facultativ; • Sunt mai puțin reglementate; • Fac apel la spontaneitatea şi iniţiativa practicanţilor; • Asigură o învățare implicit, practică, transdisciplinară; • Au caracterul unor activităţi de grup; • Au un grad mai ridicat de autenticitate decât cele formale.	• De loisir; • Social-integrativă; • Formativă; • Vocațională; • Recuperatorii.

În Republica Moldova activități de educație fizică nonformală sunt organizate și practicate în diferite forme, în instituții specializate prin cercuri, cluburi sau asociații sportive și în instituții ce desfășoară activități educative cum ar fi mass-media, grupuri comunitare, organizații obștești etc., conduse de specialiști din domeniu, caracterizându-se prin spontaneitate, atractivitate, loisir și divertisment.

Actual, în țară, nu există o sistematizare a instituțiilor care desfășoară activități de educație fizică nonformală a adulților și nici date statistice despre potențialului uman încadrat în acest proces. O altă lipsă din punct de vedere statistic a numărului de instituții și a dimensiunilor de infrastructură în vederea participării adulților în cadrul activităților de educație fizică nonformală.

Conform specialiștilor „specificul educației extrașcolare (nonformale), care alături de cea formală reprezintă o formă de realizare a educației pe parcursul întregii vieți” [9, p.87], specificul acestei activități generează și cadrul managerial al acestui proces prezentat în figura 1 [9, p.88], cu unele adaptări specific activităților de educație fizică și vârstei participanților.

Deși Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova are funcția de elaborare, coordonare și promovare a politicilor în domeniul educației nonformale pentru toate categoriile de vârstă, subdiviziunile sale și ONG-urile în mod individualizat, prin proiecte, programe și parteneriate educaționale, promovează educația fizică în rândul tinerilor și adulților. Însă acesta este insuficient pentru a avea influențe asupra promovării modului de viață activ și sănătos în rândul populației.

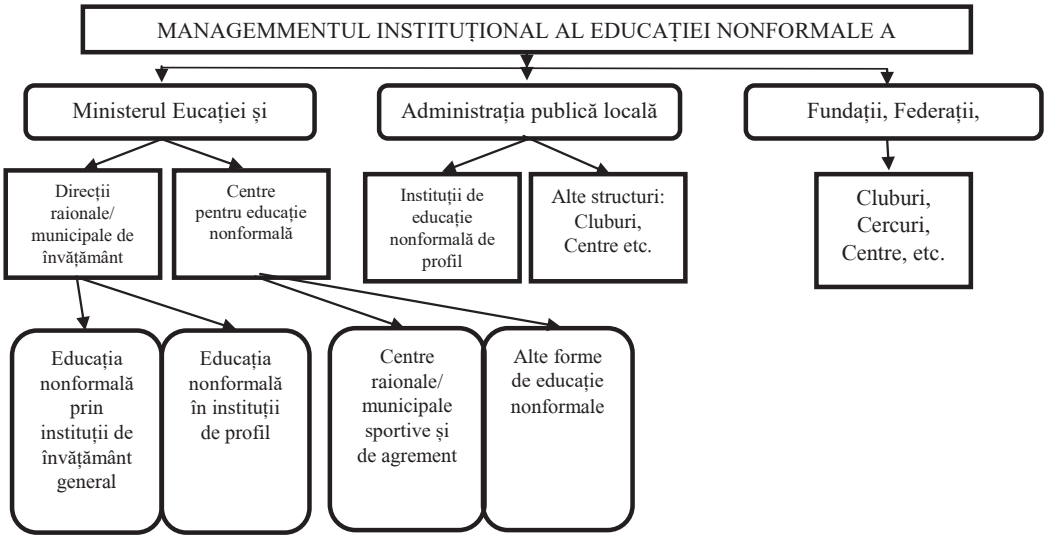

Figura 1. Structura managementului educației nonformale specifice educației fizice a adulților [9, p.77 adaptat]

În acest context, la nivel de stat trebuie promovat un ansamblu de abordări ale educației nonformale care să vină în susținerea entităților organizatoare acestor tipuri de activități:

- Educația fizică nonformală a adulților trebuie abordată din perspectiva și în contextul educației pe parcursul întregii vieți;
- Abordarea conceptul educației fizice nonformale, promovat și de Consiliul Europei, trebuie privită ca componentă continue și interdependentă a educației copiilor tinerilor și adulților;
- Structurarea educației fizice nonformale trebuie privită transdisciplinar prin corelarea cu alte domenii ale educației adulților;

- Fundamentarea unui management al educației fizice nonformale axat pe diversitatea formelor, structurilor, finalităților.
- Stabilirea direcțiilor și mecanismelor de dezvoltare a sectorului de educație fizică nonformală a adulților etc.

În concluzie putem consemna faptul că educația fizică a adulților organizată în activități nonformale își are rolul important în sistemul educației pe parcursul întregii vieți ale omului. Motivarea, încurajarea practicării și încadrarea populației mature în educația fizică nonformală îi revine în mare parte și organelor de stat, care, prin politici educaționale trebuie să promoveze modul de viață activ și sănătos, dar și beneficiile ample care sunt asociate cu activitatea fizică.

Pentru a face un pas pozitiv și deschidere spre practicarea educației fizice și sportului nonformal de către tineri și adulți, activitățile relevante pot și trebuie combinate cu cele sociale și culturale, cu o abordare pedagogică complementară.

Referințe:

1. BULL, FIONA C., et al. "World Health Organization 2020 guidelines on physical activity and sedentary behaviour." *British journal of sports medicine* 54.24 (2020): 1451-1462. [Google Scholar].
2. BUTSON, M., JEANES, R., O'CONNOR, J. Promoting physical activity participation to older adults: a critical analysis of leisure facility advertising. *Managing Sport and Leisure. 2023* DOI: 10.1080/23750472.2023.2228805.
3. SPAAIJ, R., MAGEE, J., JEANES, R., PENNEY, D. O'CONNOR, J. Informal sport and (non)belonging among Hazara migrants in Australia. *Journal of Ethnic and Migration Studies.* 2023. DOI: 10.1080/1369183X.2023.2206002
4. BUCUN, N., VASILACHI, O. Cadrul de referință al educației nonformale. In: *Educația: factor primordial în dezvoltarea societății*, 9 octombrie 2020, Chișinău. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2020, pp. 293-300. ISBN 978-9975-48-178-6.
5. GUȚU, Vl., VICOL, M.-Iu. Tratat de pedagogie: între modernism și postmodernism. Iași: Performantica, 2014. 554 p. ISBN 978-606-685-170-1.
6. GUȚU, Vl., GRÎU, N., CRUDU, V., și alții. Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova. MECC, USM, Chișinău, 2021, 98 p. ISBN 978-9975-152-98-3.
7. GUȚU, V. Cadrul de referință al educației nonformale a adulților: abordare andragogică. *În: Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare Internațională „Integrare prin Cercetare și Inovare", Chișinău, USM, 10-11 noiembrie 2022, p. 157 - 160*. ISBN 978-9975-62-471-8. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/157-160_35.pdf
8. UTA, F. Activitatile nonformale de educatie fizica. valente instructiv-educative. *În: Marathon Vol III, Nr. 2, 2011,* p. 235.

9. GUȚU, Vl., GRÎU, N., CRUDU, V., BRAGARENCO, N., și alții, Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2021, 98 p. ISBN 978-9975-152-98-3.

Notă: Lucrarea a fost efectuată în cadrul Programului de Stat *Cadrul conceptual, metodologic și managerial al educației nonformale în Republica Moldova, cifrul 20.80009.0807.23.*